

VÅLD I HEDERNNS NAMN

Terrafems konferens
till minne av Fadime
Sahindal (1975-2002)

Terrafem

Nadja

”(...) för när du är död, finns det i alla fall en gravplats, som kan besökas. Du har en plats! Men när du är förskjutten... då existerar du inte längre... Du finns inte... och du har aldrig funnits!”

Det var vad Nadja sa, när hon initialt accepterade att förlova sig. Nadja bodde i Sverige och tvingades att åka till sitt hemland för att förlova sig med en man som familjen valt ut till henne. Väl tillbaka i Sverige kunde hon inte stå ut med att gifta sig med en för henne främmande man. I samband med ansökningsen för att hämta mannen, tog hon kontakt med Migrationsverket för att informera dem om omständigheterna i sitt ärende. Hon berättade att det inte handlade om ett förhållande, ingånget av fri vilja, utan om ett tvångsäktenskap. Mannens ansökan om uppehållstillstånd avslogs, beslutet meddelades och Nadja blev tvungen att fly. Hennes familj försköt henne!
Idag mår Nadja bra, hon arbetar och är självständig.
Hon har återupptagit kontakten med modern och systerarna, fadern och bröderna.

FÖRORD

Terrafem har varje år sedan Fadime Sahindals död år 2002 ordnat manifestationer för att hedra minnet av Fadime och för att belysa våldet mot kvinnor. Så här skrev Terrafem i sitt pressmeddelande då: *”Vi är djupt upprörda över mordet på Fadime. Det är ett slag mot alla flickor och kvinnor som vägrar att lyda de förtryckande manliga värderingar. Vi får dock inte finna oss i att skrämmas till tystnad. Därför arrangerar Terrafem tillsammans med enskilda organisationer, politiska partier och kvinnoförbund en manifestation nu på söndag för att hedra Fadime och hennes kamp för friheten. Demonstrationen är även en minnesstund för hennes medsystrar Sara, Pela och alla okända kvinnor som har berövats rätten att leva ett fritt liv, ett liv på egna villkor.”*

Vi välkomnar alla som vill hedra Fadime, Pela och Sara; vi välkomnar alla de som vill visa sin avsky för de omänskliga handlingar som har begåtts; vi välkomnar alla de som aldrig kommer att acceptera att flickor och kvinnor mördas brutalt i ”hederns” namn”.

Det finns personer som har följt Terrafem i alla dessa år som har medverkat som deltagare, föreläsare eller moderator. Alexandra Pascalidou, var moderatör för den första manifestationen för Fadime Sahindal strax efter hennes död. Även om sorgen var enorm kunde hon leda manifestationen med kärlek och värme. De konferenser som hon har lett i Terrafems regi har präglats av hennes professionalitet och hennes enorma engagemang med de kvinnor som utsätts för våld i hederns namn.

Konferenserna har inneburit utbyte av information, erfarenheter och kunskap.

År 2018 sammanställde Terrafem kunskapen. I den här skriften får du ta del av det vi har lärt oss och det vi har kvar att göra.

NINA PIROOZ

Går juristprogrammet i Göteborg. Ordförande för Terrafem, som fokuserar på våldsutsatta kvinnor som saknar stark anknytning till Sverige. Deras rätt till trygghet ska skyddas och socialtjänsten bör hjälpa dem med basala behov. Ingen kvinna ska vara beroende av en man, eller behöva »stå ut« i sin vardag.

”Det är otroligt viktigt med återkoppling från socialtjänsten, både till kvinnan direkt – och till oss! – om hon har varit i kontakt med oss. Vi ser gärna en förbättring på det området.”

MÄNS VÅLD HANDLAR OM KONTROLL

Nina Pirooz beskrev våldet mot kvinnor och hur allt våld i grunden härstammar från samma våldskultur och att det ytterst handlar om mäns kontroll över kvinnor.

”Terrafem arbetar aktivt med kvinnor av utländsk härkomst som utsätts för våld.

Fadime Sahindal blev mördad av sin pappa. Statistik visar att nästan var fjärde mördad kvinna har mördats av en man i hennes närhet som har utländsk härkomst. Med tanke på att utländska kvinnor är en etnisk minoritet så är det en absurd fördelning. Det visar hur dessa kvinnor påverkas starkare av de patriarkala strukturerna. Det är kvinnor som är mest socioekonomiskt utsatta.

Trots den ökade kunskapen och all medial uppmärksamhet som våld i hederns namn fick efter mordet på Fadime Sahindal kan vi idag inte se att det dödliga våldet mot kvinnor har minskat.

Även om allt våld i grunden handlar om mäns kontroll över kvinnor verkar det endast vara utländska mäns våld som räknas som våld i hederns namn. Det våldet uttrycks som ett ‘värre’ våld i lagens mening. Vissa domare påstår att det är en försvårande omständighet och att våldet grundar sig i ‘kulturen’. I domar om mord på kvinnor kan domskälen ange ‘förtryck grundat i kulturen’.

Frågan är vad som avses med ‘kultur’ i det här sammanhanget? När svenska män mördar kvin-

nor motiveras det aldrig med 'kultur', trots att det i hög grad är kultur det handlar om. Det dödliga våldet är patriarkatets fulaste ansikte, så vilka är kvinnorna som lever under detta påstådda kulturella förtryck? Svaret är enkelt: Alla! Kontroll över kvinnor som får dödlig utgång är inte unikt för utlandsfödda.

Statistik visar också att det i dödligt våld mot kvinnor ofta är en man i kvinnans närhet som står för våldet. Till skillnad från annat dödligt våld är dessa män ofta socioekonomiskt mer ordnade, de har arbete, bostad, familj och är inte missbrukare eller har någon sjukdom. Det är alltså fler 'vanliga' män som begår dödligt våld mot kvinnor i sin närhet än som mördar generellt.

Dessutom fanns det varningssignaler i hälften av fallen. Detta visar på allvaret i den här typen av brottslighet: den kan till sin essens inte bortförklaras av andra faktorer.

Varför har inte markant färre kvinnor mördats sedan Fadime Sahindal? Tyvärr kan vi konstatera att fokus från regeringen har varit att få myndigheter att ta fram rapporter om vad som gått fel, hur samarbetet har varit mellan socialtjänst, polis och hälso- och sjukvård och varför kvinnor inte fått den hjälp de har behövt. Regeringen har tillsatt utredningar i stället för att förebygga våldet genom att utveckla insatser, till exempel för hur vi kan agera utifrån de varningssignaler som finns.

Det pågår även ett evigt förnekande av att se mäns kontroll över kvinnor som ett strukturellt problem, där våld i hederns namn är ett symptom till följd av klasskillnader och patriarkat.

Terrafem tar vårt ansvar att hjälpa kvinnor som lever under hot och våld. Vi hoppas att regeringen tar efter.”

ÅSA ELDÉN

Dr i sociologi. Presenterade sin doktorsavhandling Heder på liv och död. Våldsamma berättelser om rykten, oskuld och heder, vid Uppsala universitet 2003. Har efter det fortsatt att forska om och arbeta med hedersrelaterat och annat könsrelaterat våld i olika kulturella sammanhang, i Sverige och Turkiet.

”En turkisk kollega sa en gång att det bara är början på en analys, inte slutet av analysen, när man säger att ett fall handlar om ’heder’. Med andra ord: när vi ser att en kvinnas eller mans utsatthet för våld, har med föreställningar om heder att göra, ska det öppna förståelsen. Det ska ge oss insikter om hur just den personen utifrån sina erfarenheter kan skapa ett liv utan våld. Det ska inte vara en ursäkt för att placera henne eller honom i en sluten och förutbestämd box.”

VÅLDET MOT KVINNOR FÖRSTÅS PÅ OLIKA SÄTT

Den franske filosofen Pierre Bourdieu har sagt att ska man förstå sin egen kultur måste man ta en omväg över en annan. Åsa Eldéns omväg för att förstå våldet mot kvinnor i Sverige blev att studera våldet mot kvinnor i Turkiet. Det finns en skillnad.

”Under perioden 2010-2013, när jag och min kollega Berna Ekal forskade om könsrelaterat våld i media, gick beskrivningen av våldet mot kvinnor i Turkiet från små notiser i pressen till att hamna på tidningarnas förstasidor. I stället för att våldsbrott mot kvinnor framställdes som enskilda isolerade berättelser började de kopplas ihop. Slogans som ‘Ytterligare ett mord på en kvinna’ och ‘Mäns kärlek dödar tre kvinnor varje dag’ plockades upp av media från kvinnorörelsens kampanjer. Rapporteringen backades upp av alternativ media som systematiskt rapporterade om våldets omfattning, samt av offentlig statistik. Kvinnorörelsens förståelse av att våldet kunde se ut på väldigt olika sätt och att enskilda händelser och olika former av våld hängde ihop blev också medias förståelse.

Bland annat blev mordet på Ay e Pa ali väldigt uppmärksammat, vi kallar det emblematiskt. Hon mördades av sin man under ett pågående rättsfall om hans misshandel. När hon hade mördats publicerade tidningarna bilder från rättegången där hennes blåslagna ansikte visades upp, och gjorde henne till en symbol för 'våldet mot kvinnor'. Ay e Pa ali var inte fattig, hon var inte 'den där andra'. Det gick inte att avfärda som något som hände 'de andra'. Hon gjorde också allt staten förväntade sig. Hon gick till polisen och det blev rättegång mot maken. Men det skyddade henne inte.

Nu började också medierna prata om det kvinnorörelsen alltid gjort: att staten måste ta ansvar. Politikerna svarade via medierna. Mordet på Ay e Pa ali öppnade för ett nytt perspektiv, för att se sammanhang och för att utkräva ansvar från staten att agera.

Det som utmärker debatten om våldet i Turkiet var att medierna lyfte fram att det fanns olika former av våld mot kvinnor, och plockade upp kvinnorörelsens beskrivning av våldet som att det hängde ihop, trots sina olika uttryck.”

När Åsa Eldén analyserar beskrivningen av våldet mot kvinnor i Sverige ser hon även här att vissa fall har blivit emblematiska, det vill säga de har fått avgörande betydelse för det offentliga samtalet och hur våldet förstås.

”Tänk Sara, Pela och Fadime. Morden fick stor uppmärksamhet och har format vår förståelse av våldet mot kvinnor. Men i Sverige blev det en annan sorts debatt. När frågan: Hur kan man mördar sin dotter? började ställas innebar det att frågan började handla om 'dem'; om hedersmord.

Mordet på Fadime blev emblematiskt, men det kom inte, som i fallet Ay e Pa ali, att bli en symbol för mord på kvinnor utan symbol för 'hedersrelaterat våld'. Liksom i Turkiet öppnade det för att utkräva ansvar av staten att agera. Men det som inte har blivit lika tydligt som i Turkiet är förmågan och viljan att se samband mellan olika former av våld mot kvinnor. Här förklaras våldet med ett 'dem' och hedersrelaterat våld beskrivs som determinerande, förutbestämt. Det skapar en förståelse av våld mot kvinnor som i praktiken innebär att vi riskerar att inte se alla former av det våld/hedersvåld som utövas mot kvinnor.

I stället för att öppna för en förståelse av våldet mot kvinnor blev det i Sverige en form av 'avvikelseförståelse' där avvikelserna beskrivs som en kultur som är motsatt den svenska. 'De' är våldsamma, i kontrast till 'oss', som är jämställda och våldsbefriade. Det är väldigt olyckligt när det blir en uppdelning i detta antingen eller. Våld i hederns namn kan ta sig alla tänkbara olika uttryck.”

**MARIE
HEIDENBORG**

Justitieråd, Högsta Domstolen. Utreder starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv, samt könsstypning. Ett delbetänkande lämnades i december 2017. Slutbetänkandet ska lämnas till regeringen hösten 2018.

”XXXXXX

BEHÖVS EN STRAFFSKÄRPNINGSGRUND FÖR HEDERSMOTIV?

Alla de frågor vi utreder hänger ihop. Unga kvinnor som riskerar att bli bortgifta lever ofta i en miljö med hedersvåld.

”Sedan år 2004 erkänns inte barnäktenskap i Sverige och med barn menar vi personer under 18 år. Det är inte heller längre möjligt för personer under 18 år som har anknytning till Sverige att åka utomlands och gifta sig. Det som däremot inte är reglerat gäller barn mellan 15-18 år som redan är gifta när de kommer till Sverige. Enligt Migrationsverket kom det 132 barn under 18 år under 2015 som rapporterades som gifta. Av dem var 129 flickor. Vi vet att det finns ett mörkertal!

Det är ingen tvekan om att barnäktenskap är skadligt! Men idag finns det ingen möjlighet att inte erkänna äktenskap som ingåtts innan barnet kommer till Sverige. I delbetänkandet föreslår vi att förbudet att erkänna äktenskap utvidgas till att gälla även barn under 18 år. Alla ska ha skydd mot att vara gifta.

Syftet med en utredning är att ge politiker ett gediget underlag för att fatta beslut. Därför har utredningen kartlagt vilka konsekvenser det kan bli om Sverige inte erkänner äktenskap för redan gifta i åldrarna 15–18 år. För de enskilda personerna kan det bli ekonomiska konsekvenser om ett äktenskap bryts upp. Utredningen menar dock att om man är så ung har man inte hunnit etablera någon omfattande ekonomi. Sverige har ingått olika internationella konventionerna och ett förbud kan hamna i konflikt med EU-rätten. Det blir ett beslut som politikerna måste ta.

Utredningen funderar även över möjligheten att skärpa straffet för så kallade äktenskapsresor. Få har hittills blivit dömda för det.

Vi ser också över om det finns några effektiva sätt att förhindra att flickor förs utomlands för att giftas bort eller

könsstympas? När ett barn förts utomlands har Sverige små eller inga maktbefogenheter att agera. Tyngdpunkten måste ligga på att förhindra att barn förs ut.

Ofta är de unga kvinnorna medborgare både i Sverige och det land de förs till. Vi har fall där vårdnadshavare har upphävt det svenska medborgarskapet innan den unga kvinnan förts utomlands. Vi ska se över hur det här problemet har uppmärksammats av polis, åklagare, socialtjänsten och andra myndigheter, samt hur de samverkar i praktiken. Finns det kompetensbrister och hur kan de rättas till?

Vi ser även över straffskärpningsregeln och lagtekniska lösningar. Idag passar inte hedersmotiv in som extra försvårande. Vi behöver en tydlig lag som fungerar och som kan tillämpas!”

ÅSA WITKOWSKI

Verksamhetschef på Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK. NCKs uppgift är att öka kunskapen om mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, särskilt hos yrkesgrupper som möter våldsutsatta kvinnor. En webbutbildning ger elementär kunskap om våld och vem som ska göra vad för en våldsutsatt kvinna. NCK driver även Kvinnofridslinjen, en nationell stödtelefon för både våldsutsatta och yrkesverksamma. <http://www.nck.uu.se/>

”Att fråga klienter om de har varit utsatta för våld, hot eller övergrepp kan kännas ovant till en början. Men genom att ställa frågan om våld visar socialtjänsten att våldet är oacceptabelt, och bidrar på så sätt till en förändring. Svenska studier visar att kvinnor inte har något emot att frågan ställs utan ser det som en möjlighet att motverka våldet. Frågan ska dock ställas enskilt och personalen bör ha beredskap för att hantera svaret.”

”KUNSKAP ÄR CENTRALT”

”När socialtjänsten frågar en kvinna om hon varit utsatt för våld visar man att våldet är oacceptabelt. Personalen behöver kunna hantera svaret och därför har kraven på ökad kunskap om våld mot kvinnor hos olika yrkesgrupper ökat.

Oavsett om man arbetar som socialsekreterare, sjuksköterska eller lärare behöver man veta hur man bemöter en våldsutsatt kvinna. Nu har högskoleförordningen ändrats. Från den 1 juli 2018 ska fysiologer, tandläkare, läkare, psykologer, sjuksköterskor, socionomer och jurister få kunskap om våldet mot kvinnor i sin utbildning.

NCK har arbetat med Uppsala-modellen. Under en vecka utbildade vi personal på Akademiska sjukhuset i Uppsala. Vården har ett ansvar att se över sina rutiner och att ha handlingsplaner. Personalen får lära sig mer om våldets konsekvenser, om självskadebeteende, det psykiska välbefinnandet, sexuell ohälsa och sexuellt riskbeteende.

Vi vet idag att våldet får allvarliga konsekvenser för den våldsutsatta. Vi vet att depression är dubbelt så vanligt hos dem som utsatts för psykiskt våld. Våldsutsatta kvinnor behöver bemötas av ett bra omhändertagande. Vården behöver rutiner för uppföljningar och samverkan.

Alla som arbetar med människor måste känna till detta. Till exempel så behöver Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen förstå att det kan behövas en lång rehabilitering. För att få till en bra helhetsinsats behöver alla insatser arbeta i samma riktning.

Kartläggning och statistik visar hur vanligt våldet är, vi ser till exempel från Brottsförebyggande rådets siffror att antalet våldtäktsanmälningar har ökat med tio procent under 2017. I nästa steg måste vi gå vidare och göra något utifrån de fakta vi har.

Vår webbaserade kurs om våld är ett sätt att öka kunskapen. Det är redan över 19 000 personer som har registrerat sig.

På vår nationella stödtelefon, som vi drivit i tio års tid, får vi 80-90 samtal per dygn. Telefonen är öppen dygnet runt, samtalet kostar inget och syns inte på telefonräkningen. Den som ringer kan vara anonym. Stödtelefonen

bemannas av sjuksköterskor och socionomer som har arbetat i minst fem år. De har en sammanställning av vilka stödresurser det finns i hela Sverige. De flesta som ringer är kvinnor som själva är utsatta. Närstående ringer också för att fråga vad de kan göra. Även yrkesverksamma hör av sig, de kan till exempel vilja stämna av att de dokumenterar på rätt sätt och hänvisar till rätt instans. Det är lugnande för personal att få höra att de gjort rätt, eller att få förslag på sådant de kan och bör göra.

Vår webbplats är ett komplement till det andra vi gör. Vi har cirka 800 besök på webben varje dygn.”

ANNA RANTALA BONNIER

Socionom, ledamot för Feministiskt Initiativ, FI, i Stockholms stad.

Origo: Är du mellan 13-26 år och bor i Stockholms län och lever med hedersnormer, kan du söka stöd på Origo. www.origostockholm.se/

FI är med och styr Stockholms stad. Arbetet mot våld och förtryck av flickor och kvinnor är centralt; det är en fråga om alla människors mänskliga rättigheter. Politiker styr bland annat genom att ge pengar till olika saker.

”VI SATSAR PÅ EN MÄNGD OLIKA ÅTGÄRDER MOT HEDERS- VÅLDET”

”Frågan om våld och förtryck av flickor och kvinnor ingår i samtliga av stadens verksamheter eftersom personer som utsatts för våld finns inom alla verksamheter.

Vi har ökat ersättningen till tjej- och kvinnojourer från åtta till 24 miljoner kronor, vi har beslutat om att ta emot papperslösa kvinnor. Staden har utvecklat ett idéburet offentligt partnerskap, IOP. Det är ett sätt för verksamheter att trygga en långsiktig finansiering. Vi har utvecklat stödet för kvinnor och flickor och hbtq personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, bland annat genom Origo. Det är ett resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld i Stockholms län där utsatta för hedersvåld kan få stöd av bland annat kuratorer.

För första gången har vi numera ett stadsövergripande program för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Elever som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck finns ofta i skolan och därför måste skolan se och upptäcka våldet. Förebyggande arbete handlar om att utbilda personal i hur man upptäcker och agerar vid misstanke om att någon utsätts för hedersrelaterat våld. Vi arbetar med att lära ut normkritik i skolan samt mänskliga rättigheter, det vill säga vilka rättigheter barn och ungdomar har. Vi har ökat kunskapen hos socialtjänsten, hos elever och bland skolpersonal. Lärare och kuratorer utbildas om hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns metoder för att arbeta med elever kring respekt och självrespekt och för att motverka sexuella trakasserier.

Eftersom det är ungdomarna själva som bäst vet vad som är relevant för dem ska de själva utveckla hur de vill arbeta med feminism och antirasism. Ungdomarna vet vad de saknar, därför måste vi lämna över arbetet till dem. Detta sker inom ramen för arbetet med ungas organisering.

Sedan ett år tillbaka arbetar vi med mentorer inom våldsprevention. Det är en modell som tidigare har prövats i Botkyrka kommun med gott resultat.

Stadens satsning på arbetsmarknaden omfattar ett uppsökande arbete för att nyanlända kvinnor ska komma i

jobb. Vi har introducerat 'stadsdelmammor' som hjälper kvinnor som aldrig haft ett eget jobb. Fritidsgårdar har flickkvällar och vi har också en fritidsgård med tjejprofil.

En stor utmaning är att många av dem som flytt från sina familjer riskerar att flytta tillbaka, ofta för att de inte får tag på någon egen bostad. Bristen på bostäder i Stockholm är ett stort bekymmer. Vi arbetar för att bostadsförmedlingen ska ge fler förturer till våldsutsatta kvinnor.

Flickor som har tvingats lämna sina familjer behöver mycket stöd. När det akuta behovet av skydd är över, och de ska starta sina nya liv, kan det ofta bli väldigt ensamt. Ensamheten och ångesten kan bli större än när bodde hemma i familjen. De behöver stöd för att bygga upp ett nytt socialt sammanhang och ett eget liv. Det tar tid. Det vi gör måste hålla hela vägen ut. Socialtjänsten måste se sitt uppdrag över längre sikt.

Detta är vårt politiska arbete i praktiken. Det som visar vad vi gör. Som politiker kan vi ta beslut och fördela pengar. Sedan vet vi inte om det alltid blir som vi hoppas och tror. Därför behöver vi få veta hur det ser ut i praktiken. Hör av er och berätta!"

AISHA MUSSA GAAS

Verksamhetschef på kvinnojouren Somaya.

SOMAYA

Stödtelefon, 020-81 82 83, vardagar 09-16. Ger stöd, hjälp och vägledning på över 30 språk. Syftet är att ge våldsutsatta kvinnor säkerhet, identitet, hälsa, ekonomi och rättshjälp. www.somaya.se

”Se människan bakom hudfärg, härkomst, tro och traumatiska symptom. Se helhetsbilden!”

”LÅT OSS SKAPA ETT SVERIGE FÖR ALLA!”

”Jag har arbetat med de här frågorna i 15 år. Somaya startade med en jourtelefon. De jourkvinnor som svarar i telefonen har mångårig kunskap om alla former av våld.

Småningom insåg vi att det behövdes mer än att svara i telefon. Vi ordnade skyddade boenden. Det tog tid att få plats på förskolan för barnen i våra skyddade boenden så vi sökte och fick tillstånd för att driva pedagogisk verksamhet. Idag kan våra barn gå på vår pedagogiska barnomsorg där de blir sedda och lyssnade på. Sedan insåg vi att kvinnor satt isolerade och deppade i det skyddade boendet. Då startade vi Somaya center, som är en mötes- och sysselsättningsplats. Här kan mammor och barn vara flera dagar i veckan. Bland annat får de lära sig språket, träffa olika myndighetspersoner för att lära sig mer om hur samhället fungerar, träna på att använda datorer och lyssna på föreläsningar om hälsa och kost. De kan också arbeta med olika hantverk, samt gymna.

De kunskaper vi har fått med åren, och som ständigt ökar, för vi tillbaka till samhället genom föreläsningar. Vi vill använda det vi kan också för att förebygga våld mot kvinnor.

De värderingar som finns kring heder innebär att

barnen som lever med hedersförtryck får ett allt mindre livsutrymme ju äldre de blir. Från att ha stor frihet från början är gränserna väldigt snäva redan vid 10-12-årsåldern.

Värderingsorden vid heder är kollektivet – familjen – släkten – den egna gruppen. Vi har att göra med rykten, beroende, överordning, patriarkat och hierarkier. Men samtidigt måste vi alltid komma ihåg att vi inte pratar om någon homogen grupp! Det handlar om människor från olika länder med olika bakgrunder. Det som är gemensamt är maktordningar som utgår från kön, klass, etnicitet och sexualitet. Och att hedersfrågan mest drabbar kvinnor och tjejer!

Det är också viktigt att förstå att de som kommer till Sverige idag kommer via farliga vägar. De har varit i flyktingläger, de kan ha blivit utsatta för våldtäkter. Vi pratar om trauman. När de kommer till Sverige får de en massa information, många gånger en felaktig information. De får höra att barnen kan tas ifrån dem. Också vi som är i Sverige måste jobba med våra fördomar. Bor man i Sverige måste man självklart lyda de svenska lagarna och reglerna! Vi måste se till helheten för att ge rätt hjälp. Vi kan inte själva bli ännu en

belastning för en traumatiserad familj. Vi måste lära oss göra bra hot- och riskbedömningar. Om någon ung flicka säger, nej, nej, det kan inte min pappa eller min bror göra mot mig, måste vi förstå när det faktiskt finns en risk. Vi kan inte tro att unga flickor ska se och förstå farorna eller bedöma hur allvarligt det är när ett kollektiv aktivt sprider rykten.

Framgångsfaktorer i vårt jobb handlar om att:

- Ställa öppna och fördomsfria frågor.
- Låta personen själv formulera sina behov.
- Lyssna utan att döma.
- Lägga upp en långsiktig handlingsplan.

Jag önskar också att våldsutsatta kvinnor får berätta en enda gång. Som det är idag ska de berätta sin historia tusen gånger till olika personer, som polis, målsägandebiträde och socialsekreterare, med flera.

Somaya arbetar med hjälp till självhjälp. Vi ger verktyg så att kvinnor kan bearbeta sina upplevelser och bygga nya sociala nätverk. Våra kvinnor går sällan tillbaka. Nio av tio får det stöd de behöver.”

ZEYNEP KAVAK OCH CHARLOTTE JÖRNLAND

Kuratorer på Unga kvinnors värn, UKV. UKV har skyddat boende för unga kvinnor mellan 18-30 år. Målgruppen är kvinnor utsatta för våld; hedersvåld, partnervåld, människohandel. UKV har ett kollektivboende, skydds- och träningslägenheter, stöd- och samtalsgruppen Nike, samt terapiverksamhet. Nike leds av två anställda kuratorer från UKV och det är gratis att delta. Kvinnorna befinner sig ofta i en livshotande situation utan någon att vända sig till.

”Alla socialsekreterare kan informera om stöd- och samtalsgruppen Nike och terapiverksamheten. Nike är kostnadsfritt och terapin kostar 100 kronor per samtal. På UKV arbetar kuratorer med socio- och psykoterapiutbildningar. Den deltagande kvinnan ringer själv och anmäler sig. För frågor eller intresseanmälan: 08-652 99 98 eller e-post ukv@telia.com”

”VÅLDS- UTSATTA KVINNOR BEHÖVER STÖD UNDER LÅNG TID”

”Unga kvinnors värn bildades år 1914 för att stötta utsatta prostituerade kvinnor med boende, sysselsättning och gemenskap. Sedan dess har verksamheten anpassats efter samhällets förändrade behov.

Idag fokuserar UKV på unga kvinnor utsatta för våld. De flesta som kommer är utsatta för hedersvåld, men också partnervåld och människohandel.

Den röda tråden i vår verksamhet är ett bra bemötande av kvinnor som kommer till vårt boende som har blivit utsatta för hedersrelaterat våld. Vi har ett team på åtta kuratorer och två pedagoger som arbetar i hela vårdkedjan med skyddat boende, skydds- och träningslägenheter, stöd- och samtalsgrupp samt terapiverksamhet. Vi ser att de kvinnor som kommer till oss behöver stöd under många år.

Socialtjänsten placerar kvinnor i vårt skyddade boende. Vi har plats för nio kvinnor i kollektivboen-

det. Vi gör en genomförandeplan med varje kvinna utifrån socialtjänstens uppdrag. Parallellt arbetar vi miljöterapeutiskt att skapa rutiner i vardagen på boendet som bidrar till struktur, exempelvis att komma upp på morgonen, äta regelbundet och delta i skapande verksamhet. Vi kartlägger våldet och gör en hot- och riskbedömning tillsammans med kvinnan. Den tar cirka sex veckor att göra. Viktigt är att genomföra den i den takt kvinnan klarar av utifrån sitt psykiska mående. Vi vet att tiden i sig är helande, därför måste vi ge kvinnorna tid.

Majoriteten av kvinnorna som har varit utsatta för våld i hederns namn saknar erfarenhet av att bo själva. När de lämnar sin familj bryts kontakten med hela deras nätverk. De behöver stöd för att lära sig handla, ta hand om ekonomi, hur de kan hantera ensamheten och bygga upp ett nytt nätverk.

Många samtal handlar om att ha fokus på sig själv och sin process.

Dysfunktionella relationer är ett återkommande tema, exempelvis hur jag förhåller mig till min omgivning på boendet, på arbetet och fritiden. För oss kuratorer är det viktigt att vi inte pratar över huvudet på kvinnorna. Vi ger stöd åt kvinnan att själv formulera hur hon tänker och hur hon själv vill göra för att komma vidare, bland annat genom jag-stärkande samtal.

Ett stort problem är bostadsmarknaden i Stockholm. Kvinnan kan vara klar i sin process på det skyddade boendet men bli kvar för att hon inte hittar ett eget boende.

Kvinnorna i skydds- och träningslägenheterna erbjuds att delta i Nike, som är en stöd- och samtalsgrupp för kvinnor som har varit utsatta för våld och är gratis. Terapiverksamheten är öppen för alla kvinnor mellan 18 och 30 år. Vi utgår från kvinnans behov och har därför ingen tidsgräns för samtalskontakten. Kvinnan hör av sig så bokar vi tid för bedömning.”

**BERNARDITA
NÚÑEZ**

Verksamhetsledare Terra-
fem.

**”Myndigheter måste
satsa på förebyggande
insatser.”**

BÄTTRE LAGAR OCH FÖREBYGG- ANDE ARBETE BEHÖVS

Terrafem möter unga kvinnor som berättar om olika svårigheter. Det finns ett glapp mellan den politiska diskursen och den verklighet som många unga kvinnor lever i. Politiker kan öka skyddet genom bättre lagstiftning.

”Tisdagen den 21 januari 2002 blev en ovanligt kall dag i Sverige. Kylan spred sig över landet och kröp in på bara skinnet. Sorgen över Fadime Sahindals fruktansvärda död var gränslös. Det var ingen som kunde förlika sig med hennes död. Hundratals samtal kom till Terrafems jourtelefon som var öppen dag och natt under en veckas tid. Terrafems jourtelefon var då – och är idag – en resurs för unga kvinnor som utsätts för våld i hederns namn.

Fadime vågade modigt gå ut och berätta om sin avskyvärda situation, men Sverige kunde varken skydda eller rädda henne. Att kunna påverka och medverka för inrättande av skyddade boenden för utsatta unga kvinnor såg vi som ett av våra uppdrag. Terrafem startade även Tjejhuset. Hit har hundratals kvinnor tagit sin tillflykt undan från tvång, hot och

våld. Vi har fått höra många berättelser om unga kvinnor som har sökt stöd hos Terrafem.

Sammanlagt har vi fram till år 2017 tagit emot och gett stöd till 500 kvinnor som blivit utsatta för tvång i samband med giftermål. Vår erfarenhet är att de kvinnor som har utsatts för detta brott är unga kvinnor som är födda, uppväxta eller bor i Sverige, eller är kvinnor som gifts bort i hemlandet och hämtats till Sverige. De sist nämnda saknar permanenta uppehållstillstånd. De lever med ett konstant utvisningshot över sina huvuden. De får mycket svårt att bearbeta det våld och det tvång de utsatts eller har utsatts för.

Om kvinnan tvingas lämna Sverige kan det innebära att hon mister sitt liv. Denna ständiga väntan är omöjlig att föreställa sig och gör det omöjligt för henne att ta itu med våldet hon utsatts för. Man kan säga att hon just nu lever ett liv i Sverige utan utvägar. Och av henne kräver vi att hon ska etablera sig på arbetsmarknaden. Det är inte värdigt en rättsstat.

Frågan om tvångsäktenskap har debatterats sedan lagsstiftning trädde i kraft år 2014. En lagstiftning är naturligtvis en del i en långsiktig strävan för ett samhälle att skapa rättssäkerhet och samtidigt bidra till en gemensam värdegrund för samhället. Terrafem har kunskap om dessa kvinnor. Vi vet att kvinnorna har provat olika strategier för att slippa bli bortgifta. Många ger sig inte till känna till myndigheter för att de vet att myndigheter har skyldighet att agera. Vi vet också att den absoluta majoriteten inte är beredda att anmäla sina föräldrar. Dessa flickor/unga kvinnor förlorar aldrig hoppet att kunna förena sig med sina föräldrar.

Det är viktigt att lagen om tvångsäktenskap inte blir en symbolisk lag. Anmälningar bör leda till åtal. Annars

skapas det ingen rättssäkerhet i samhället. Om inte lagen leder till att insatser i förebyggande syfte genomförs, bidrar lagen inte till en gemensam värdegrund. Terrafem anser att myndigheter måste satsa på förebyggande insatser.

Vi hör många berättelser om olika svårigheter. Vissa kvinnor lyckas göra sig fria, andra blir kvar. De som frigör sig riskerar förföljelse, som Fadime. De som blir kvar lever ett liv bakom murar. Vad gör vi för dessa unga kvinnor, hur når vi dem, hur stöder vi deras frigörelse och hur skyddar vi dem?

Dessa frågor har vi ställt oss i mer än sjutton år. Vi på Terrafem börjar bli otåliga. Vi vet att samtidigt som både Terrafem och alla kvinnojourer i Sverige räddar många kvinnor i alla åldrar vet vi också att många inte får det skydd och stöd som har de rätt till. Det är stort glapp mellan den politiska diskursen och den verklighet som många unga kvinnor lever i.

Året innan Fadime Sahindal mördades höll hon tal i riksdagen och berättade att hennes släkt hotade, kränkte och vaktade henne konstant. Dessa släktingar kan inte betraktas som närstående och hade inte kunnat lagföras för grov fridskränkning. Därför behöver begreppet närstående utvidgas. Idag faller för många gärningsmän mellan stolarna.

Den patriarkala världsordningen har många ansikten – och Fadime mötte ett av de grymmaste i sin egen pappas våldshandling.

Terrafem vill inte bidra till skapandet av ett ”vi” och ”dem”-perspektiv, som dels förstärker synen på våldets orsaker som olika för olika kvinnor, dels riskerar att betrakta personer med utländsk härkomst som kulturellt underlägsna.

Runt en halv miljon kvinnor dör varje år i världen av manligt våld: de

mördas. Det gäller alla länder och alla 'kulturer' runtom i världen. Mäns våld mot kvinnor skördar fler kvinnoliv än krig och terrorhandlingar. Våld mot kvinnor utövas i olika kulturella kontexter. Metoo är ett tydligt bevis på hur våld mot kvinnor utövas precis överallt, och att förövarna finns i alla samhällsklasser.

Regeringen måste driva arbetet framåt när det gäller lagar kring barnäktenskap, tvångsäktenskap, arrangerade äktenskap, krav för kyskhet, upprätthållandet av myten av mödomshinnan, tvåårsregeln och alla begränsningar, kontroll, hot och fysiskt våld som legitimeras och bortförklaras i

hederns namn. Begreppet närstående i fridskränkingsparagrafen måste utvidgas.

Migrationsverket måste ge information till nyanlända kvinnor om deras grundläggande rättigheter i Sverige. Kommuner måste avsätta medel för att tillgodose flickornas skyddsbehov. Mer resurser måste tillföras skolan i form av elevvårdande insatser.

Vi på Terrafem gör allt som står i vår makt för att stödja de unga kvinnorna i Fadimes anda: För att de behöver det, för att de har rätt till det! Älskade Fadime, var du än befinner dig, din död har inte varit förgäves.”

Sevgi

”Ska du komma hem, ska du göra det i en kista”

”Det var vad min pappa sa när jag försökte lämna mannen och återvända hem till familjen i hemlandet efter tre månader tillsammans med den man som jag tvingats gifta mig med. Jag kom till Sverige via anknytning till min make, en make som min far valt ut. Jag kände inte mannen. Dessutom fick jag lämna den jag älskade.

Jag kom till Sverige med förhoppningen om att kärleken skulle komma med tiden när vi lärde känna varandra.

Jag blev omedelbart, vid min ankomst, informerad om att min man inte hade några som helst intressen av mig som fru, jag tvingades direkt in i att arbeta.

På dagarna arbetade jag på min mans företag och övrig vaken tid var det hushållsarbete som gällde.

På nätterna tvingade min man mig till sex, trots mina protester och inom kort började han att slå mig. Det här kom att bli min vardag, mitt liv här i Sverige.”

Sevgi

